

Finansdepartementet  
[finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se](mailto:finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se)  
[fi.ko@regeringskansliet.se](mailto:fi.ko@regeringskansliet.se)

Ulriksdal 31 augusti 2017

## **WWFs remissvar angående utredningen om delningsekonomin, dir. 2015:136**

**Betänkande: Delningsekonomi på användarnas villkor (SOU 2017:26)**

**Diarienummer: Fi2017/01645/KO**

Det är en absolut nödvändighet för vår gemensamma framtid att vi förändrar våra produktions- och konsumtionsmönster så att de blir resurseffektiva, hållbara och ryms inom planetens gränser. Det är centralt att den absoluta resursanvändningen minskar i nivå för att matcha utmaningen med Sveriges enorma fotavtryck. Om alla på jorden hade en livsstil motsvarande en genomsnittlig invånare i Sverige skulle det krävas cirka 4 planeter.<sup>1</sup>

En strategisk satsning på hållbar cirkulär ekonomi inklusive delningsekonomi erbjuder unika möjligheter att på ett sammanhållet sätt adressera utmaningarna för miljön, samhället och ekonomin, både idag och i framtiden.

**WWF välkomnar utredningen** och att Finansdepartementet valt att fokusera på delningsekonomin och frågor för dess användare.

Delningsekonomi rymmer många möjligheter för hållbara lösningar och mer effektiv resursanvändning och utgör en viktig del inom cirkulär ekonomi. Delningsekonomi i sig leder emellertid inte automatiskt till hållbarhet. Miljövinsten i delningsekonomin förutsätter att delningen sker *istället för* inköp av nya saker. Som nämndes av Oksana Mont, professor i hållbar konsumtion och produktion vid Lunds universitet, vid Finansdepartementets seminarium om delningsekonomin i våras, tycks det långt ifrån alltid ske. Ett exempel; då deltagare vid klädbyte (swop shop) tillfrågades svarade de flesta nej på frågan om de genom sitt deltagande i klädbyten minskar sina inköp av nya kläder.<sup>2</sup>

För delningsekonomi, liksom för cirkulär ekonomi och övrig ekonomi behövs hållbarhetsramar att hålla sig inom, bl.a. för att exempelvis minska det ekologiska fotavtrycket. I betänkandet "Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi" illustreras utmaningen väl: "*Givet nuvarande utvecklingstrender finns inte mycket som tyder på att tekniken i sig löser mänskighetens resursutmaning. Den årliga tillväxten överstiger den årliga effektiviseringen och därmed ökar den absoluta belastningen på ekosystemen. (...) Utan rätt förutsättningar kan digitalisering och billig förnybar energi leda till att människan bara ytterligare driver upp resursanvändning, materialomsättning och läckage från ekonomin och förvärrar obalanserna i de ekologiska och sociala systemen.*"<sup>3</sup>

**WWF saknar** i uppdraget till utredningen om delningsekonomin en analys av miljöaspekterna och vad som behövs för att säkerställa hållbar delningsekonomi.

**WWF uppmanar** regeringen att skapa en tydlig och hållbarhetsram för ekonomin att verka inom, med tydliga och vetenskapligt baserade mål och indikatorer för att hålla oss inom de planetära gränserna. (Detta var även en övergripande respons från WWF i remissvaret till utredningen om cirkulär ekonomi.)

**WWF ger i bilaga 1** exempel på mål vi ser att en sådan hållbarhetsram behöver innehålla för att ekonomin ska kunna utvecklas inom planetens gränser och för att naturligt gynna hållbara cirkulära- och delningsbaserade lösningar.

**WWF anser** att de konkreta förslagen i utredningen är bra, d.v.s;

- att Konsumentverket får i uppdrag att, i samråd med berörda myndigheter och organisationer, informera om vad delningsekonomi innebär, risker och möjligheter med delningsekonomiska transaktioner samt att ge individuell vägledning.
- att Konsumentverket i samarbete med Konkurrensverket, och i samråd med andra berörda myndigheter, får i uppdrag att under en treårsperiod följa hur delningsekonomin utvecklas i ett användarperspektiv, överväga insatser som kan förtydliga användarnas ställning i delningsekonomin samt rapportera resultaten till regeringen.

**WWF** har valt att inte kommentera förslagen i detalj.

För Världsnaturfonden WWF

Håkan Wirtén

Generalsekreterare

Anna Söderström

Programsamordnare  
Hållbar Ekonomi

#### Fotnoter och källor:

1. Globalt lever och konsumerar mänskligheten i genomsnitt som om vi hade 1,6 planeter.  
Källa: WWF, *Living Planet Report 2016, svensk sammanfattning*, <http://www.wwf.se/source.php/1688121/LPR%202016.pdf>
2. Oksana Mont, professor i hållbar konsumtion och produktion vid Lunds universitet, under seminariet om användarnas villkor i delningsekonomin, Rosenbads konferenscenter 2017-05-23, ca 47 minuter in i seminariet.  
<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/05/seminarium-om-anvandarnas-villkor-i-delningsekonomin/>
3. Betänkande av utredningen cirkulär ekonomi: *Från värdekedja till värdecykel - så får Sverige en mer cirkulär ekonomi (SOU 2017:22)*, s.94, [http://www.regeringen.se/49550d/contentassets/e9365a9801944aa2adce6ed3a85f0f38/fran-vardekeja-till-vardecykel-2017\\_22.pdf](http://www.regeringen.se/49550d/contentassets/e9365a9801944aa2adce6ed3a85f0f38/fran-vardekeja-till-vardecykel-2017_22.pdf)

## **Bilaga 1. Exempel på mål som behövs i ett hållbart ramverk för ekonomin att verka inom**

**WWF** ser behovet av en tydlig och vetenskapligt baserad hållbarhetsram som ekonomin har att arbeta inom. Sveriges industri och investerare behöver den typen av tydliga signaler för att en hållbar cirkulär ekonomi och delningsekonomi ska kunna bli verklighet på riktigt.

**WWF vill se bindande mål som leder till en nödvändig minskning av Sveriges ekologiska fotavtryck, och som följs upp med hjälp av relevanta indikatorer.**

**WWF hoppas** att det pågående Agenda 2030-arbetet med att översätta agendan till en nationell kontext kommer att medföra att tillräckligt vassa delmål och indikatorer utformas för att utgöra den hållbarhetsram vi efterfrågar.

Resursanvändningen måste bli effektivare inom produktion och konsumtion längs med hela värdecykeln. Produkter behöver vara hållbara och spårbara, och hållbarhetsgränser för de naturresurser som används behöver analyseras. Sådant som driver på förstörelse av ekosystem och sociala konflikter, såsom dålig förvaltning eller korruption, behöver adresseras. Offentliga och privata investeringar måste göras i enlighet med vetenskapliga rekommendationer och får inte bidra till miljöförstöring.

Nedan beskrivs några mål som vi anser att en sådan hållbarhetsram bör innehålla för att ekonomin ska kunna utvecklas positivt och inom de planetära gränserna, något som naturligt skulle gynna cirkulära lösningar och delningsekonomi:

### **WWF anser att följande mål behövs:**

- Mål för effektiv resursanvändning
- Mål för effektiv energianvändning
- Mål för hållbar förnybar energi
- Tre Klimatmål:
  1. Inhemskt utsläppsminskningmål
  2. Reduktionsmål för utsläpp från vår konsumtion av produkter och tjänster (inklusive finansiella tjänster)
  3. Mål för Sveriges bidrag till global klimatnytta, genom effekterna av svensk export av transformativa klimatsmarta varor och tjänster samt Sveriges internationella klimatfinansiering, och andra internationella samarbeten.
- Mål för transportsektorn
- Mål för förnybara och hållbara råvaror
- Mål inom biobaserad ekonomi
- Mål för vatten
- Mål för mat/matavfall
- Mål för plast

## Mål för effektiv resursanvändning

- Sverige behöver sätta mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen, samt mål för minskad resursanvändning globalt till följd av svenskarnas konsumtion, utifrån vetenskapens bästa rön om vad som behövs för att vi ska hålla oss inom ramen för en planet. Målsättningen behöver formuleras som en absolut minskning (på totalen) och per capita, men inte som ett mått relaterat till BNP, eftersom en stark BNP-tillväxt riskerar att urholka målet.
- Sverige behöver börja använda relevanta indikatorer för att mäta resursanvändning från konsumtion. Material Footprint och Material Footprint per capita, eller allra helst den ännu mer ambitiösa indikatorn "Total Material Consumption" (TMC).<sup>1</sup>
- Sverige behöver mäta den absoluta resursanvändningen och resursanvändning per capita snarare än resursanvändning i relation till BNP.

## Mål för energieffektivisering<sup>2</sup>

- Energieffektivisering är centralt för att nå ett 100 procent förnybart energisystem (se nedan) och potentialen för samhällsekonomiskt lönsam effektivisering är stor. Målet till 2030 bör formuleras på användarsidan som en absolut minskning och inte som ett mått relaterat till BNP. En ambition bör läggas på minst 25 % absolut minskning till 2030 jämfört med 2005. Ska ett övergripande effektiviseringsmål på tillförselsidan användas som komplement bör även det vara absolut och målet sättas på minst 27 % minskning till 2030 jämfört med 2005.

## Mål för hållbar förnybar energi<sup>3</sup>

- Världsnaturfonden WWF anser att Sverige kan nå, och bör sätta mål för, 100 procent förnybar elproduktion redan år 2030. Vi ser positivt på att en bred politisk överenskommelse har nåtts i Sverige om en övergång till 100 % förnybar elproduktion, men är övertygade om att energiomställning både kan och bör ske tidigare än 2040.
- Vi anser även att Energikommisionen bör gå vidare i sitt arbete och besluta om ett mål för förnybar energi, på naturens villkor<sup>4</sup>, för hela energisystemet i Sverige. Det finns stor potential att nå ett 100 procent förnybart energisystem i Sverige redan år 2030, det vill säga all energianvändning i industrin<sup>5</sup>, i byggnader- (bostäder och service) och i transportsektorn.

## Tre klimatmål<sup>6 7</sup>

- Världsnaturfonden WWF anser att det behövs tre separata klimatmål. Vi anser att Sverige bör sätta två separata mål utöver det inhemska utsläppsminskningmålet; varav ett separat mål för utsläpp från svensk konsumtion av produkter och tjänster samt ett separat mål för Sveriges bidrag till global klimatnytta genom effekterna av exporten, samt genom Sveriges internationella klimatfinansiering m.m.<sup>8</sup>

<sup>1</sup> För mer info, se rapport från WWF European Policy Office; *From crisis to opportunity: five steps to sustainable European economies*, s.76-77, [http://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/hr\\_green\\_report\\_new\\_1.pdf](http://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/hr_green_report_new_1.pdf)

<sup>2</sup> För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på Energikommisionens betänkande Kraftsamling för framtidens energi (SOU 2017:2), <http://www.wwf.se/source.php/1700197/Remissvar%20-%20Energikommisionens%20betankade%20SOU%202017%202.pdf>

<sup>3</sup> För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på Energikommisionens betänkande Kraftsamling för framtidens energi (SOU 2017:2).

<sup>4</sup> All energiproduktion, även förnybar, har en miljöpåverkan och måste därför ske med så liten negativ påverkan som möjligt på klimat, biologisk mångfald, landskapsbild och ekosystemfunktioner.

<sup>5</sup> Här räknar vi inte in de fossila bränslen som används i metallurgiska processer i järn- och stålindustrin.

<sup>6</sup> För mer info, se Världsnaturfonden WWFs synpunkter på Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige (SOU 2016:21),

[http://www.wwf.se/source.php/1648059/Remissvar%20-%20Ett%20klimatpolitiskt%20ramverk%20F6r%20Sverige\\_SOU%2020016-21.pdf](http://www.wwf.se/source.php/1648059/Remissvar%20-%20Ett%20klimatpolitiskt%20ramverk%20F6r%20Sverige_SOU%2020016-21.pdf)

<sup>7</sup> För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på delbetänkande från Miljömålsberedningen med förslag om en klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47),

[http://www.wwf.se/source.php/1676691/Remissvar%20-%20Delbetankande%20MMB%20SOU%202016\\_47%20med%20bilagor.pdf](http://www.wwf.se/source.php/1676691/Remissvar%20-%20Delbetankande%20MMB%20SOU%202016_47%20med%20bilagor.pdf)

<sup>8</sup> Särskild motivering, åtgärder och tänkbara styrmedel för tre klimatmål bifogas i Bilaga 1 i Världsnaturfonden WWFs synpunkter på Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige (SOU 2016:21) [http://www.wwf.se/source.php/1648062/Remissvar%20-%20Ett%20klimatpolitiskt%20ramverk%20F6r%20Sverige\\_SOU%2020016-21\\_Bilaga%201.pdf](http://www.wwf.se/source.php/1648062/Remissvar%20-%20Ett%20klimatpolitiskt%20ramverk%20F6r%20Sverige_SOU%2020016-21_Bilaga%201.pdf)

1. **Inhemskt utsläppsminskingsmål: nollutsläpp till år 2030.** Då vi, i linje med Parisavtalet, ska begränsa den globala temperaturökningen till ca 1,5 grader, behöver hela världen nå netto nollutsläpp till år 2050. Sverige bör ta tillvara sina goda förutsättningar och satsa på en tidigare omställning, till motsvarande utsläppsminskningar redan år 2030.
2. **Reduktionsmål förutsläpp från vår konsumtion av produkter och tjänster(inklusive finansiella tjänster):** Världsnaturfonden WWF vill komplettera det nationella klimatmålet med ett mål för de konsumtionsbaserade utsläppen, vilket skulle fånga upp vårt klimatfotavtryck i andra länder, bland annat genom vår matkonsumtion och våra inköp av varor som är producerade i andra länder. Sveriges utsläpp per capita kopplat till konsumtion är mycket höga. Svenskarnas konsumtionsbaserade utsläpp måste gå från konstant ökning till minskning snarast och i linje med vetenskapens krav. (En paradox idag är att de konsumtionsrelaterade utsläppen utomlands inte omfattas av Sveriges klimatmål samtidigt som utsläppsminskningar utomlands kan komma att göra det).

Utöver reduktionsmål för svenskarnas direkta konsumtion bör mål också sättas för konsumtionen av finansiella tjänster, som i dagsläget leder till väldigt höga utsläpp internationellt på grund av hur dessa medel förvaltas (se t ex Naturvårdsverket, "Förslag till åtgärder för en mer hållbar konsumtion", NV-00685-14). Fossil kol, olja och gasbolag får svenska investerarens uppbackning genom nästan 370 miljarder SEK av svenskt sparkapital. Regeringen måste besluta om att ställa krav på alla banker, fond- och försäkringsbolag i Sverige att redovisa hur de bidrar till internationella klimatmål, så att kunderna och kapitalägare själva börjar ta aktiva beslut att minska denna stora exponering och risk. Förutom att styra privat sparande så är klimatkriterier för AP-fondernas förvaltning en mycket viktig fråga. Riksdagens pensionsgrupp måste ge AP-fonderna ett tydligt ramverk för sitt hållbarhetsarbete som leder till att de omgående avvecklar sina innehav i kolbolag och sätter vetenskapligt relevanta mål för hur hela det svenska pensionskapitalet ska bidra till en framtid där vi stannar väl under två graders global uppvärmning.

Världsnaturfonden föreslår att Naturvårdsverket ges i uppdrag att utveckla förslag på etappmål och åtgärder för minskade utsläpp från svensk konsumtion som bidrar till globala netto nollutsläpp år 2050. SCB och Naturvårdsverket ges i uppdrag att fortsätta utveckla statistik och uppföljning av utsläpp kopplade till import och export.

3. **Mål för Sveriges bidrag till global klimatnytta, genom effekterna av svensk export av transformativa klimatsmarta varor och tjänster samt Sveriges internationella klimatfinansiering och andra internationella samarbeten:**  
Sverige kan bli bäst i världen på att internationalisera och exportera hållbara produkter och tjänster som passar in i en global cirkulär ekonomi baserat på 100 procent förnybar energi och resurser. Då kan vi minska andras CO<sub>2</sub>-utsläpp samtidigt som vi skapar jobb både här hemma och globalt. En långsiktigt säkrad storsatsning på export och internationalisering av miljöinnovation på 7–10 år med stora och små svenska företag kan göra Sverige till en testbädd för internationell miljöinnovation och som kan ta ut denna kompetens på världsmarknaden, inte minst med fokus på tillväxtekonomierna. Med den unika möjlighet som det klimatpolitiska ramverket ger så vore det en stor miss att ej ge marknaden säkerhet i denna fråga som prioriteras av båda de politiska blocken men vars långsiktighet saboteras av mandatperioderna och en rad av återkommande, oförutsägbara små 2-3 årssatsningar.

Sverige bidrar redan med global klimatnytta genom biståndet och annan internationell klimatfinansiering. Vi är exempelvis en av de största bidragsgivarna per capita till FNs gröna klimatfond som finansierar insatser för utsläppsminskning och/eller klimatanpassning i mindre utvecklade länder och tillväxtländer. Vidare deltar Sverige i multilaterala och bilaterala klimat- och energisamarbeten, t ex när det gäller klimatstyrmedel, som ger och har potential att bidra med stora utsläppsminskningar i andra länder. Sverige skulle dock kunna göra ännu mer på detta område för att snabba på klimatomställningen i andra länder. En målsättning för ett bidrag till global klimatnytta skulle tydliggöra det ansvar vi har att inte bara minska våra egna utsläpp i Sverige utan även bidra till att fattigare länder med större utsläpp än oss minskar sina utsläpp.

För att adressera ovanstående möjligheter och ansvar vill Världsnaturfonden WWF komplettera det nationella klimatmålet med ett mål om att bidra med global klimatnytta (framförallt genom satsning på innovation och export av klimatsmarta tjänster och teknik, men även genom klimatfinansiering, styrmedelssamarbeten, kapacitetsöverföring och näringslivsåtaganden). Sveriges bidrag bör vara utformat utifrån ett globalt rättviseperspektiv och kompatibelt med långsiktig hållbarhet och nödvändiga utsläppsnivåer.

Vinnova tillsammans med Energimyndigheten bör ges i uppdrag att utveckla ett etappmål för utsläppsminskningar från långsiktigt hållbar, internationaliserad, offentligt främjad svensk klimatinnovation. Sida, Energimyndigheten och Naturvårdsverket kan ges i uppdrag att bedöma vilken global klimatnytta vi bör åstadkomma genom bistånd, klimatfinansiering och andra internationella klimatsamarbeten. Reduktionsnivån för ett mål bör ligga väsentligt högre än Sveriges årliga territoriella utsläpp. SCB och Naturvårdsverket ges i uppdrag att fortsätta utveckla statistik och uppföljning av utsläpp kopplade till import, export och internationell klimatfinansiering. En möjlig målformulering för export och innovationsdelen i målet skulle kunna vara: [210] miljoner ton koldioxidekvivalenter per år i utsläppsminskningar från långsiktigt hållbar, internationaliserad, offentligt främjad svensk klimatinnovation till år 2030. Ett sådant konservativt mål skulle motsvara två gånger högre än Sveriges egna årliga utsläpp inklusive konsumtion år 2013. Parallellt behöver redovisnings- och uppföljningssystem etableras.

- Klimatfrågan behöver integreras i arbetet i alla politikområden och sektorer. Att integrera klimatfrågan tidigt i beslutsfattandet ger en effektiv politik och undviker målkonflikter. Flera politikområden har en utsläppsminskningspotential som är större än Sveriges inhemska årliga utsläpp. Hit hör exempelvis konsumtionspolitiken samt närings-, innovations- och exportpolitiken där betydligt kraftigare klimatstyrmedel skulle kunna införas. Detsamma gäller den statliga ägarstyrningen och ramverken för finansmarknadens aktörer, inklusive AP-fonderna.

### **Mål för transportsektorn<sup>9</sup>**

- Världsnaturfonden WWF anser att ett mål om fossilfria transporter till 2030 där all energi också måste vara 100 % förnybar och hållbart producerad är en ambitiös, inspirerande och rimlig målsättning. Detta med tanke på Parisavtalets 1,5-gradersmål, den snabba tekniska utvecklingen som skett i transportsektorn de senaste åren och den potential som tidigare transportutredningar visat. Ett tuffare sektorsmål för transportsektorn leder till en brantare målbana, mindre totala utsläpp och ett i praktiken tuffare etappmål till 2030.

---

<sup>9</sup> För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på delbetänkande från Miljömålsberedningen med förslag om en klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47)

- Långsiktiga styrmedel och kraftfulla åtgärder måste till i transportsektorn så att omställningstakten ökar väsentligt jämfört med idag. Sverige bör bland annat agera genom att vara pådrivande för att koldioxidkraven succesivt skärps så att fordon på sikt ska klara nollutsläpp.
- Mer måste göras för att skapa ett transporteffektivt samhälle som gynnar kollektivtrafik, cykel och gång framför biltrafik, som leder till ett effektivare transportsystem och som driver en överflyttning av gods från väg till räls. Ett transporteffektivt samhälle är en förutsättning för att nå sektorsmålet.

### Mål för förnybara och hållbara råvaror<sup>10</sup>

- WWF anser att Sverige ska säkerställa hållbar materialförsörjning, såväl inom landet som via import utifrån. Detta måste innefatta utvinning, produktion, val av råvaror och material såväl som förädling. Sverige bör utveckla (och bidra till utvecklingen inom EU av) en bredare verktyglåda som motverkar att konsumtion direkt eller indirekt bidrar till förändringar i markanvändning med oönskade negativa effekter såsom avskogning, matosäkerhet eller avhysning av fattiga småbrukare. (Relevanta globala hållbarhetsmål<sup>11</sup> exempelvis 1.4, 2.3, 12.2, 15.2, 15.3, och 15.5). Bättre förvaltning av resurser och ekosystem behöver säkerställas.

### Mål inom biobaserad ekonomi<sup>12</sup>

- Världsnaturfonden WWF anser att utvecklingen mot en mer biobaserad ekonomi måste ske på ett sätt som inte äventyrar övriga miljö kvalitetsmål och att biobaserade material och bränslen måste vara hållbara. Vidare bör biobaserade produkter så långt möjligt användas där de gör störst klimatnytta.

Vad som är en hållbar bioekonomi behöver dock utvecklas och tydliggöras. Viktigt att påpeka att bioekonomin endast utgör en del i arbetet med att utforma en förnybar och hållbar samhällsekonomi. Bioekonomins resursbas utgår från förnybar bioråvara, och att själva produktionen av råvaran är hållbar blir då fundamental. Världsnaturfonden WWFs syn på hållbarhet innebär bland annat respekt för naturens gränser och bevarandet av biologisk mångfald. I Sverige förutsätts skogen utgöra resursbasen för en bioekonomi men för att då bli hållbar måste råvaran även komma från en hållbar skogsförvaltning. Här står vi fortsatt inför stora utmaningar både gällande areal skyddad skog men även miljöhänsyn i skogsbruket om riksdagens uppsatta miljö kvalitetsmål ska kunna nås.

Vi anser att man bör se biomaterial som en begränsad råvara och därför optimera användningen. Detta innebär att man bör styra råvaran till produktionsområden där de gör störst samhälls- och miljönytta och maximera återvinningen innan energiutvinning för att bidra till en mer cirkulär ekonomi i ett förnybart och hållbart samhälle. Vi utvecklar detta resonemang lite mer i detalj i WWFs gemensamma rapport med IKEA "Close the Loops".<sup>13</sup>

- Utvecklingen mot en mer biobaserad ekonomi med biomassa från framförallt skogen men även jordbruket måste ske på ett sätt som inte äventyrar övriga miljö kvalitetsmål. Biobaserade material och bränslen måste vara hållbara utifrån WWFs syn på hållbarhet, som bland annat innebär respekt för ekosystemens gränser och bevarandet av biologisk mångfald. Staten och

<sup>10</sup> För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar angående Europeiska kommissionens förslag (COM (2015) 614/2): Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin, [http://www.wwf.se/source.php/1628451/Remissvar%20-%20EU-kommissionens%20cirkul%20ekonomi-paket\\_COM\\_2015\\_614\\_2.pdf](http://www.wwf.se/source.php/1628451/Remissvar%20-%20EU-kommissionens%20cirkul%20ekonomi-paket_COM_2015_614_2.pdf)

<sup>11</sup> [www.globalamalen.se](http://www.globalamalen.se)

<sup>12</sup> För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på delbetänkande från Miljömålsberedningen med förslag om en klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47)

<sup>13</sup> IKEA - WWF Project Brief; "Close the Loops", [http://www.wwf.se/ikea/source.php/1620365/wwf\\_ikea\\_close\\_the\\_loops\\_screen\\_3.pdf](http://www.wwf.se/ikea/source.php/1620365/wwf_ikea_close_the_loops_screen_3.pdf)

näringslivet bör samarbeta kring utvecklingen av bioekonomin och en strategi för bioekonomin ska vara förankrad i civilsamhället.

### Mål för vatten<sup>14</sup>

- Åtgärder som skapar en effektivare vattenanvändning bör inte begränsas till tekniska lösningar, även om dessa naturligtvis är nödvändiga. Bristande vattenförvaltning adresseras lämpligen genom icke-tekniska lösningar; att säkerställa medbestämmande i planeringsprocesser och att anta samt genomföra ambitiösa och långsiktiga förvaltningsplaner för vattenresursen. De största vattenanvändargrupperna såsom jordbruk, industri och energi men även hushåll, adresseras då, i linje med vattendirektivet, på mest effektivt sätt, så att recirkulering av vatten inte ökar trycket på vattenresurserna eller påverkar naturliga flöden negativt.

### Mål för mat/matavfall<sup>15</sup>

- Att utveckla smarta mål och indikatorer är också avgörande för att säkerställa relevant framgång inom hållbar mat-agendan – och dess bidrag till att minska resursanvändningen från Sveriges (och EU:s) livsmedelskedjor. Indikatorerna bör kunna länkas till gränser för överkonsumtion och avfall. En relevant indikator skulle kunna vara andelen i % av överkonsumtion av protein jämfört med vad en hälsosam diet rekommenderar. (Se Världshälsoorganisationens riktlinjer för en hälsosam kost.<sup>16</sup>)
- Bindande mål för att förhindra matsvinn måste utvecklas och sättas, inte bara mål för minskning av matavfall. Även här bör FN:s utvecklingsmål/Agenda 2030 utgöra en bas för detta (se mål 12.3).<sup>17</sup>
- Världsnaturfonden WWF anser att det bör sättas ett tydligt mål om återföring av näringsämnen från livsmedelskedjan till jordbruksmark. Exempelvis ”*Senast år 2025 ska 50 % av fosfor i avlopp återföras till åkermark. Recirkulerad fosfor från avlopp och avfall ska på sikt ersätta jungfrulig fosfor i odling av livsmedel.*” Syftet med ett sådant mål är att sätta ljuset på det faktum att livsmedelskedjan idag är ett enkelriktat flöde från land till stad och att samhällssystem behöver utvecklas för att återföra näringen från livsmedel till jordbruk. Innovation och investeringar behövs särskilt inom detta område eftersom det idag saknas kostnadseffektiva och säkra sätt att återföra näring från stad till land.

### Mål för plast

- Världsnaturfonden WWF anser att problemet med marin nedskräpning av plast bör inkludera totala kostnader och förluster för samhället i relation till plasticskräp och hoten mot ekosystemet samt hälsorisker för människor.
- När det gäller plast fungerar inte alltid cirkulära lösningar. Exempelvis, kläder gjorda av plast/syntetiska fibrer (även återvunna sådana) bidrar starkt till problemen med mikroplaster (som bidrar till miljöförstöring i både luft och vatten) genom att de avger mikroplastpartiklar varje gång kläderna används och tvättas. Plast i miljön måste lösas vid källan, samt vid ett ändrat producentbeteende.
- Plast som samlas upp från haven kan dessutom komma varifrån som helst och innehålla väldigt gammalt plast, fylld med nu förbjudna och farliga ämnen som vi absolut inte vill ha in i ett

<sup>14</sup> För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar angående Europeiska kommissionens förslag (COM (2015) 614/2): Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin.

<sup>15</sup> För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar angående Europeiska kommissionens förslag (COM (2015) 614/2): Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin

<sup>16</sup> WHO, Healthy diet: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs394/en/>

<sup>17</sup> **Mål 12.3:** Till 2030, halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet, och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd.



cirkulärt kretslopp. Återvinning av insamlad plast från haven måste därför övervägas väldigt noga, och föregås av noggranna konsekvensanalyser.

- Ett annat exempel är plast som samlas upp från haven och kan komma varifrån som helst och innehålla väldigt gammalt plast – fyllt med nu förbjudna och farliga ämnen som vi absolut inte vill ha in i ett cirkulärt kretslopp. Återvinning av insamlad plast från haven måste därför övervägas väldigt noga, och föregås av noggranna konsekvensanalyser.
- Världsnaturfonden WWF uppmanar regeringen att åtgärda problemen vid källan genom att;
  - Sluta subventionera miljöförstöring och inkludera externa kostnader som miljöeffekter i priset på varor och transporter för att uppmärksamma och minska ohållbar konsumtion och dess negativa miljöpåverkan.
  - Styr om till mer kollektivtrafik och mindre privatbilism genom att subventionera och effektivisera kollektivtrafik reellt samt höja priset för privatbilism för att minska bilar, däckslitage och mikroplaster.
  - Bevaka att en övergång till plaster baserat på biomassa inom ramen för en ”bioekonomi” inte skapar samma problem vi har idag, d v s plast från biomassa kan ha samma miljöpåverkan på haven som plast från fossil råvara (även då de är bättre ur klimatsynpunkt).
  - Undersök möjligheten att utveckla EU:s energimärkning av däck till att inkludera slitstyrka,
  - Utveckla ekodesignreglerna för tvättmaskiner, samt genom att
  - Revidera referensdokumentet för textilproduktion inom EU:s industriutsläppsdirektiv som ska verka inom EU för att underlag om utsläpp av mikroplaster från produktionsprocesser inom textilindustrin tas fram.